

Pohlavně přenosná onemocnění (označovaná často zkratkou STD, nebo STI – z anglického sexually transmitted diseases nebo infections) se šíří téměř výhradně pohlavním stykem a patří k chorobám, které stále vykazují nárůst počtů onemocnění. Představují velký zdravotní problém, především mezi mládeží a mladými dospělými vstupujícími do sexuálního života. Postihují veškeré obyvatelstvo, s vyšším výskytem ve velkých městech a průmyslových aglomeracích. Mají mnohdy značný sociální, morální, osobní, společenský, etický i ekonomický dopad.

Průběh těchto onemocnění je často bezpříznakový, což má vliv na jejich další šíření a tím představují větší riziko přenosu na sexuální partnery. Pohlavně přenosná onemocnění jsou vyvolána celou řadou původců. Mají odlišnou inkubační dobu (období od počátku infekce po počátek klinických příznaků), klinický obraz, často bývají i současně a každé z nich vyžaduje specifickou léčbu. Problém bývá nejen jejich častý výskyt, ale i rozvoj necitlivosti na antibiotika v důsledku nesprávné (často laické) léčby. Některé z STI patří mezi tzv. „klasické“ venerické nákazy a podléhají povinnému epidemiologickému hlášení, evidenci, dispenzarizaci (sledování osob podezřelých

z nákazy nebo pacientů po léčbě) a depistážnímu šetření (epidemiologické pátrání po zdroji či kontaktu infekce) ve smyslu platných zákonů ČR. Pohlavně přenosná onemocnění přísluší do péče odborníků - venerologů.

Jaké známe klasické pohlavně přenosné nemoci?

V našich podmínkách se setkáváme zejména se dvěma pohlavně přenosnými nemocemi - kapavkou a příjicí. Neznamená to, že by se díky cestovnímu ruchu nemohly u nás vyskytnout i další pohlavně přenosné nemoci.

Klasických pohlavně přenosných nemocí je pět:

- **kapavka** (gonorrhoea) - postihuje především močové a pohlavní orgány, ale i sliznici konečníku úst a oka. U mužů se projevuje pálením a bolestí při močení a zelenožlutým výtokem z močové trubice. U žen jsou klinické příznaky obdobné s výtokem z pochvy. Tyto příznaky jsou u žen méně výrazné, takže unikají léčbě. Může dojít ke komplikacím vedoucím až k neplodnosti.

- **příjice** (syfilis, lues) - projevuje se u obou pohlaví v místě vstupu infekce červenou skvrnkou, která se mění v chrupavčitě tuhý pupínek, který zvětovává. Později se projeví nebolestivým vředem na kůži a sliznici pohlavního ústrojí, konečníku, úst a prstů a zvětšením nejbližších lymfatických uzlin. Při neléčené formě (za dva měsíce) se objevuje zvýšená teplota, únava, bolest hlavy, kloubů a zpočátku růžová, později hnědočervená vyrážka na trupu a končetinách. Po pěti až deseti letech dochází k závažným poruchám centrálního nervového systému a k poškození srdce, cév a kostí. U těhotných žen může příjice vyvolat infekci plodu. Dochází k potratům, předčasným porodům mrtvých plodů a pokud se dítě narodí, je často poškozeno vrozenými vývojovými vadami vnitřních orgánů a kostí. Včasnou diagnostikou a léčbou se dá těmto závažným komplikacím zabránit.

- **měkký vřed** (ulcus molle)

- **čtvrtá pohlavní nemoc** (venerický lymfogranulom)

- **pátá pohlavní nemoc** (inguinální granulom)

Mezi další závažné a časté pohlavně přenosné nemoci u obou pohlaví patří infekce chlamydií (způsobují např. zánět močové trubice, děložního čípku aj.) a virové, např. opar pohlavních orgánů a kondylomata (bradavičnaté výrůstky), které mohou vést i ke vzniku nádorových onemocnění, například rakoviny děložního čípku. **Mezi ně patří i virová žloutenka typu B, C a především infekce HIV/AIDS.** Pohlavně přenosná onemocnění způsobuje i celá řada dalších mikroorganismů, např. bakterie, kvasinky, houby, prvoci (trichomonády) a jiní parazité (svrab, muňky).

Proč jsou pohlavně přenosné nemoci nebezpečné?

1. Každá nemoc představuje zátěž pro zdraví člověka, protože poškozuje jeho obranyschopnost. Pohlavně přenosné nemoci způsobují buď celkové onemocnění, kdy může být postižen kterýkoli orgán těla, nebo postihují jen určité místo organismu v závislosti na místě vstupu nákazy. Nejčastěji to bývá kůže a zejména sliznice močového a pohlavního ústrojí, ale také dutiny ústní, konečníku. Příznaky onemocnění mají zánět-

livý charakter a projevují se zarudnutím a bolestivostí postižené části s výtokem z močové trubice či pochvy anebo mají charakter vyrážky, vředků případně nádorků. Někdy nemoc může probíhat i bez jakýchkoliv zjevných příznaků, takže si ji postižený člověk ani neuvědomuje. Upozorní na ni až případné pozdější komplikace nebo častěji projevy nákazy u sexuálního partnera.

2. Neléčené pohlavní nemoci a zejména jejich komplikace mohou mít vliv na reprodukční zdraví s trvalými následky (v podobě poruch plodnosti, mimoděložního těhotenství a předčasných porodů).

3. Některé neléčené infekce se mohou přenášet na plod (například příjice a HIV infekce). Mohou vést k potratům, předčasným porodům mrtvých plodů nebo k poškození dítěte s trvalými následky. I jiné zdánlivě méně závažné infekce mohou poškodit vývoj plodu. K naze novorozence může dojít nejen v průběhu těhotenství, během porodu (syfilis), ale i kojením, jak je tomu v případě infekce HIV.

4. Časté střídání sexuálních partnerů je vysoce rizikové. Zejména je nebezpečné vyhledávání anonymních či nahodilých sexuálních partnerů. Také alkohol a drogy jsou špatným pomocníkem při navazování známostí.

5. Kondom snižuje riziko nákazy při styku do pochvy, konečníku i úst. Podmínkou však je, že jej partneri používají po celou dobu sexuálního styku. Důležité je používání kondomu podle návodu přiloženému ke každému balení a dostatečné zvlhčení lubrikačním gelem, zejména při styku do konečníku (za účelem omezení rizika protržení kondomu). Některé choroby, které nepostihují jen vlastní pohlavní orgány např. svrab, muňky, kondylomata, ale i příjice, se ovšem mohou přenést i při použití kondomu.

6. Určité způsoby sexuálního chování jako petting (mazlení, hlazení) jsou méně rizikové. Nechráněná soulož do pochvy, úst, konečníku, některé krvavé sexuální praktiky vedoucí k poškození kůže a sliznic, a rovněž sexuální styk při menstruaci patří mezi vysoce rizikové způsoby kontaktu. Některé choroby,

například kapavka, se přenášejí i při styku do úst bez výronu semene.

7. U sexuálního partnera je důležité věnovat pozornost příznakům svědčícím pro možnou pohlavně přenosnou infekci (například výtok, zejména hnisavý, z močové trubice či pochvy, kožní výrůstky, neurčená vyrážka, vřed či vřidky, rozškrabané stroupky v okolí pohlavních orgánů a konečníku a u mužů zánět předkožky apod.).

Jak bychom se měli chovat?

Při podezření z nákazy nebo objevení se příznaků, které ukazují na možnost onemocnění pohlavně přenosnou nemocí, je třeba neprodleně a bez obav navštívit venerologické oddělení. Nikdy se nesnažte léčit sami!

Pouze přesná diagnóza a správná léčba zamezí přenosu infekce na sexuálního partnera a vzniku možných komplikací.

Do doby, než je známa diagnóza, by nemělo dojít k pohlavnímu styku. Je-li podezření na pohlavně přenosné onemocnění potvrzeno, je nutné vyšetřit všechny sexuální partnery pacienta, kteří z průběhu a inkubace nemoci přicházejí v úvahu.

Tato vyšetření se provedou opakovaně, protože určitou dobu trvá, než se projeví příznaky infekce (hovoříme o tzv. inkubační době).

Při onemocnění pohlavně přenosnou nemocí nebo po nechráněném rizikovém sexuálním styku je povinností lékaře vyšetřit na ostatní STD (zejména syfilis), a doporučit i vyšetření na HIV.

Některé infekce (např. HIV infekce, virové žloutenky a příjice) může v bezpříznakovém období odhalit pouze laboratorní (sérologické) vyšetření.

Značka DUREX® podporuje projekt „Hrou proti AIDS“

Text: MUDr. Libuše Mruškovičová
MUDr. Věra Kašánková
MUDr. Jaroslav Jedlička, CSc.
Recenze: Prof. MUDr. Vladimír Resl, CSc.
Grafika: REMMARK, a.s.
Vytiskl: Geoprint Liberec
Vydal: SZÚ, Pracoviště manažera
Národního programu HIV/AIDS

<http://www.aids-hiv.cz>

Financováno z rozpočtu Národního programu boje proti AIDS v roce 2007
Náklad 50 000 výtisků

4. upravené vydání Neprodejné
© Státní zdravotní ústav

Demokratická společnost nám dává více práv a svobod, což ovšem vyžaduje i větší osobní zodpovědnost a sebekázeň. Zdraví každého z nás, i našich nejbližších představuje velkou životní devízu a záleží především na nás, pro jakou kvalitu života se rozhodneme.

